

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 153, Haziran 2024, s. 71-85

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.76619>

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date
22.05.2024

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.06.2024

Doç. Dr. Tuba şENGÜL BİRCAN

Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Eğitimi
tbsengul@gmail.com

Orcid: 0000-0001-7496-3545

Kevser AYDIN

Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi
kevseraydinnn09@gmail.com

ÇAĞIN BECERİSİ: DİJİTAL OKURYAZARLIK VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARI

Öz

Değişen dünya ve ihtiyaçlar, okuryazarlık becerilerini çeşitlendirdi ve dijital okuryazarlığı çağın vazgeçilmez bir unsuru olarak ön plana çıkardı. Bunun sonucunda öğrenme ve öğretimin geleceğı olan öğretmen adaylarının yeni nesil beceriler konusunda yetiştirilmesi bir zorunluluk halini aldı. Bu sebeple çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırma, nitel ve nicel yaklaşımların birlikte kullanıldığı karma yöntem çalışmasıdır. Çalışmanın nitel kısmında fenomenoloji, nicel kısmında da betimsel tarama desenleri kullanılmıştır. Çalışma verilerinin toplanmasında araştırmacılar tarafından organize edilen bir ölçekten yararlanılmıştır. Ölçeğın bir bölümünde Hamutoğlu vd. (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 17 maddelik dijital okuryazarlık anketinin maddeleri kullanılmıştır. Araştırma verileri yüz yüze ve e-posta ile olmak üzere iki yolla toplanmış, betimsel analiz ve betimsel tarama teknikleriyle veriler çözümlenmiştir. Çalışma bulgularına göre; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlığı tanımlayabildiğı, yapılan tanımlamaların büyük çoğunluğunun tecrübeye dayalı olduğı ve öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyinin yüksek olarak puanlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet karşılaştırmasında erkek adayların;

bilgisayar sahipliği karşılaştırmasında bilgisayara sahip olanların; sınıf düzeyinde de mezun adayların dijital okuryazarlık düzeyi diğerlerine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Öğretmen yeterlikleri, Teknoloji, 21.yüzyıl becerileri, Yaşam boyu öğrenme.

SKILL OF THE AGE: DIGITAL LITERACY AND SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES

Abstract

The changing world and needs have diversified literacy skills and brought digital literacy to the fore as an indispensable element of the age. As a result, it has become a necessity to train teacher candidates, who are the future of learning and teaching, in new generation skills. For this reason, the digital literacy levels of social studies teacher candidates were examined in the study. The research is a mixed methods study in which qualitative and quantitative approaches are used together. Phenomenology was used in the qualitative part of the study, and descriptive survey designs were used in the quantitative part. A scale organized by the researchers was used to collect the study data. In one part of the scale, the items of the 17-item digital literacy survey adapted to Turkish by Hamutoğlu vd. (2017) were used. Research data were collected in two ways, face to face and by e-mail, and the data were analyzed using descriptive analysis and descriptive scanning techniques. According to the study findings; It was concluded that social studies teacher candidates were able to define digital literacy, the majority of the definitions were based on experience, and the digital literacy level of the teacher candidates was scored as high. In addition, in the gender comparison of social studies teacher candidates, male candidates; In the comparison of computer ownership, those who own a computer; At the grade level, the digital literacy level of graduate candidates showed a significant difference compared to others.

Keywords: Teacher competencies, Technology, 21st century skills, Lifelong learning.

GİRİŞ

Günümüz yüzyılındaki hızlı değişim; bilginin değişmesi, gelişmesi ve yaygınlaşması, insanın tüm bu değişime ayak uydurmasını zorunlu kılmıştır. İnsanoğlunun doğaya hâkim olma mücadelesinin teknoloji sayesinde aldığı yol, internetin hayatımızdaki etkisini arttırmasıyla birlikte dijitalleşmeyi de hızla yaşamımıza hâkim kılmıştır. Yaygınlaşan teknoloji kullanımı ile bunun ihtiyaçlara yönelik durumu, insan hayatında inkâr edilmez bir seviyeye ulaşmıştır.

Günümüzde, her türlü bilgiye ulaşmak için yaşanan teknolojik değişimi takip etmek, yenilikleri yakından izlemek ve bu imkânlardan yeterli şekilde yararlanabilmek için bilgi sahibi olmak zorunludur. Bilgiye sahip olma, bilgiyi anlama, elde edilen bilgiden en üst düzeyde yararlanma okuryazarlık kavramının üzerinde durulmasına yönelik yetkinlikler olarak 1990'lardan itibaren dikkat çekmeye başlamıştır. Okuryazarlık, 1950'lerden itibaren okuma-yazma temelinde bir anlayışı vurgularken 1990'lara gelindiğinde işlevselliği çok yönlü bir boyutta ele alınan eğitim-öğretim sürecinin de temel noktasını ifade eden bir kavram olarak

tanımlanmıştır. 21.yüzyıldan itibaren tek bir okuryazarlıktan bahsetmek yerine bireyin pek çok alanda okuryazar olması ihtiyacı, farklı okuryazarlıkları gündeme taşımış ve bir toplumun gelişmişlik göstergesi okuryazarlık yetileriyle ölçülür hale gelmiştir (Nergis, 2011).

Küresel ekonomik yarışın bilgi ve iletişim teknolojilerinin aktif kullanımı ile ilişkilendirilmesi; yaşamın her alanında internetin vazgeçilmez bir hal alması ve dünya devletlerinin bu noktayı eğitim süreçlerine entegre etme çabası, okuryazarlık kavramının çeşitlenmesinin önünü açmıştır (Leu vd., 2017). Okuryazarlık kavramının süreç içindeki gelişimi üç düzeyde değerlendirilmektedir. Bireylerin bu düzeylerde kat ettiği yol ise devletlerin gelişmişlik düzeylerine etki etmektedir. Okuryazarlığın ilk düzeyi, temel okuryazarlık olarak ifade edilmekte ve bireylerin temel düzeyde okuma-yazma bilmeleriyle tanımlanan basit okuryazarlık olarak (Özenç, 2012) alan yazında geçmektedir. İkinci düzey olan fonksiyonel okuryazarlıkta ise bireyin temel okuryazarlık düzeyinin üstüne çıkarak okuryazarlık becerilerini toplumsal alanlara aktarabilecek anlama ve kavrama yetkinliğine sahip olması beklenmektedir. Bu bağlamda birey; okuma yazma becerisine sahip, bilgisayar ve bilgi kaynaklarını değerlendirebilen, bu becerilerinden bilgiye ulaşarak ve onu işleterek yaşadığı ortama aktaran ve yaşamı boyunca da bunlardan faydalanan (Keçe, 2009) özelliklere sahip olarak tanımlanmaktadır. Çok fonksiyonlu okuryazarlık olarak tanımlanan üçüncü düzeyde bireyden yüksek bir gelişim göstermesi ve potansiyelini çok yönlü kullanması beklenmektedir. Bu bağlamda birey, geniş bir dünya görüşüne sahip, yaratıcı becerileri yüksek, değerler noktasında iyi yetişmiş, karmaşık problemleri kavrayarak sorunlara çözüm getirebilen ve kendini gerçekleştirebilmede yeterlilik sahibi biri olmalıdır.

İnsanın ihtiyaçları ve gelişen dünyada çeşitlenen okuryazarlık becerilerinden biri de dijital okuryazarlık adıyla karşımıza çıkmaktadır. En basit tanımıyla dijital okuryazarlık, teknolojik araçları kullanarak bilgiyi elde etme ve bilgi üretme becerisi ile ifade edilmektedir (Duran ve Özen, 2018). Bir başka ifadeyle de dijital okuryazarlık birden fazla bilgiye erişim kaynağını kullanma ile elde edilen bilgiler arasında bağ kurarak yeni bilgilere erişmek ve bilgiye ulaşırken de gereken fonksiyonel ve dijital yeteneklere sahip olmayı kapsayan (Polizzi, 2020) bir beceridir.

Dijital okuryazarlık, dijital teknolojilerin günlük hayatımızın bir parçası haline gelmesi sonucu ortaya çıkmış kavramlardan biridir. Dijital okuryazarlık kavramını ilk kullanan Paul Gilster dijital okuryazarlığı yalnızca bilgisayar tuşlarına basmaktan çok; “Bilgisayar ortamında yer alan bilgileri birçok boyutu ile anlayabilme, bulunan bilgileri günlük hayat içerisinde kullanabilir hale getirme becerisine sahip olma” olarak ifade etmiştir (Pool, 1997). Bu bağlamda dijital okuryazarlık, bireyin iletişim teknolojilerini etkin bir biçimde kullanması ve teknolojinin kullanımı ile kişisel gelişimine katkı sağlayarak karşılaştığı sorunlara çözüm bulacak yetkinlikte olmasıdır (Sedesçi, 2023). Dijital okuryazarlık, içinde birçok beceriyi barındıran bir okuryazarlık türüdür. Bu nedenle de dijital okuryazarlığın bileşenleri Şekil 1’de verildiği gibi bir çeşitliliği içermektedir.

Şekil 1. Dijital okuryazarlık bileşenleri (MEB, 2020)

Kişinin dijital okuryazar olduğunun göstergesi, Şekil 1'deki yetkinliklere sahip olmasıdır. Bu birey, yeni teknolojilere kolayca uyum sağlayabilir. Dijital okuryazarlık kapsamlı tanımlamalar içerisinde, beceri temelli olmakta ve problemleri etkin bir biçimde çözerek eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi içermektedir. Bireylerin; dijital dünyayı anlama, dijital ortamda yer alan tehlikeleri fark ederek tedbirli davranabilmek için dijital birer okuryazar olmaları elzemdir. Günümüz teknolojilerinde bilgiye ulaşım kolaylaşmış olsa da çoğu bilginin doğru şekilde kullanılmadığı görülmektedir. Bu noktada dijital okuryazarlık, dijital ortamda yer alan bilgileri süzgeçten geçirerek doğru, güvenilir bilgileri toplama ve değerlendirme olanağı sunmaktadır (Onursoy, 2018).

Dijital okuryazarlık, geleneksel okuryazarlıkların yerine kullanılmak üzeri ortaya çıkan bir okuryazarlık değil; modern dünyada yaşamak, sosyalleşmek ve öğrenebilmek için genel okuryazarlığa katkıda bulunan bir destektir. Dijitalleşmenin giderek arttığı günümüz dünyasında dijital okuryazarlık, toplumların ve bireylerin kültürünü ve topluma etkin olarak katılımını etkileyen önemli bir haktır. Dijital okuryazarlık, öğrencilerin bugün ve gelecekte hayatın her alanında aktif olarak var olmalarını sağlayacak becerileri, bilgileri ve anlayışı edinmelerini sağlar. Dijital okuryazarlık, teknolojinin eleştirel bir gözle incelenmesini ve birçok farklı bilgiyi iletmek için sosyal farkındalık geliştirmeyi sağlar. Ancak dijital okuryazarlık için değişik teknolojik araçları kullanabilmek yeterli değildir. Ayrıca doğru bilgiye ulaşmak, bilgiyi organize edip paylaşmak ve öğrenme-öğretme süreci içerisinde teknolojiden yararlanmak da gerekmektedir (Balcı, 2023).

Dijital okuryazarlık kavramı ile ifade edilen bu ihtiyaç, alan yazında önemli bir inceleme konusu olarak ön plana çıkmaktadır (Alpar, Batdal ve Avcı, 2007; Arslan, vd., 2014; Çakır, 2006; Elvan ve Mutlubaş, 2020; Genç, 2010; Güler, Şahinkayas ve Şahinkayas, 2017; Metin, 2018; Muslu ve Bolışık, 2009; Oskay-Yurttaş, 2013). Alandaki çalışmalar incelendiğinde; internet ortamında oyun oynamak, e-posta göndermek, sosyalleşmek, webde sörf yapmak... gibi etkinliklerin sayısı gün geçtikçe artmakta ve bilgisayar teknolojilerinin çocuklar ve ergenler üzerindeki etkisi her geçen gün yoğunlaşmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması sadece okullara değil öğrencilerin ve çocukların günlük hayatlarına ve ev ortamlarına da nüfuz etmiştir. Hatta evler, çocukların dijital teknolojiyi en sık kullandığı yerlerden biri haline gelmiştir.

Çağımızda eğitim, kendi dönemine uyum sağlamalı, çağın gerekliliğini içeren teknolojik gelişmeleri takip etmeli, teknolojik gelişmeler ve yenilikler eğitim sisteminin bir parçası olmalıdır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin eğitim sistemi içerisinde yer alabilmesi, öğrencilerin bu yeniliklerden faydalanabilmesi; eğitim-öğretim süreci içerisinde kendini geliştiren, değişim ve yenilikleri sürekli takip eden çağdaş öğretmenlerin varlığıyla mümkündür (Aksoy, Karabay ve Aksoy, 2021).

Dijital okuryazarlığın farkındalığı ve gelişimi adına ülkemiz eğitim çalışmaları arasında FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) projesi dikkat çekmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı bu hareketle her ne kadar istenilen oranda başarıya ulaşmasa da (Ekici ve Yılmaz, 2013; Özkan ve Deniz, 2014; Şengül-Bircan, 2018) teknoloji ile eğitim işbirliği adına oldukça önemli bir çaba olarak değerlendirilebilir. Ayrıca okul eğitiminin yol haritası olan öğretim programlarındaki beceriler alanında da bu yöndeki ilerleme açıkça gözlenmektedir. Örneğin, Sosyal bilgiler öğretim programının becerileri arasında da yer alan dijital okuryazarlık (MEB, 2023) bu ders aracılığıyla dijital vatandaşlık amacının da bir uzantısı olarak (Ribble, 2011) teknolojiye gelişmeleri takip edebilen bireyler yetiştirilmesi hedefinin somut adımıdır. Bu bağlamda ülke gençlerinin dijital okuryazar olabilmeleri hiç kuşkusuz onları yetiştirecek öğretmenlerinin dijital yeterlikleriyle sınırlı olacaktır. Öğretmenlerin hizmet öncesinde ve hizmet içinde bu yönlü eğitimini sorgulamak bu sebeple önemlidir.

Bu çalışma aracılığıyla öğretmenlerin yetiştirilme aşamasında dijital okuryazarlık düzeylerinin ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri bazı değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?” problem cümlesinden yola çıkılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelendiği araştırmada aşağıdaki alt amaçlar sorgulanmıştır:

1-Öğretmen adaylarına göre ‘dijital okuryazarlık’ nedir?

2-Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri nedir?

3-Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

4-Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri kendi bilgisayarına sahip olmaya göre farklılık göstermekte midir?

5-Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri sınıf düzeyine göre farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama araçları ve veri analizi konusunda bilgiler verilmiştir.

Araştırma Modeli

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelendiği araştırma hem nitel hem de nicel araştırma yaklaşımlarının birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırmasıdır. Bu şekilde iki yöntemi beraber kullanarak araştırma güvenirliğini artırmak amaçlanmıştır. Creswell (2013) bu yöntemin kapsayıcılığının önemine dikkat çekerek karma yöntemin kullanımını önermiştir. Çalışmanın nitel kısmında fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Bu desen bir olgunun bireyin deneyimleri doğrultusunda tanımlanmasını sağlamakta ve

katılımcıların deneyimlerine yükledikleri anlamın incelenmesini (Christensen, Johnson ve Turner, 2015) olanaklı kılmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda da betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte olmuş veya hâlen devam eden bir olayı, olduğu şekilde betimlemeyi ve tanımlamayı amaçlamaktadır (Karasar, 1991).

Araştırma Grubu

Çalışma, 2022-2023 öğretim yılında Marmara ve İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan üniversitelerin eğitim fakültesinde eğitim gören 203 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubuna ilişkin tanımlayıcı veriler aşağıda yer alan Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma grubunda yer alan öğretmen adaylarına ilişkin veriler

Cinsiyet	N	%
Erkek	106	52
Kadın	97	48
Sınıf	N	%
3.sınıf	73	36
4.sınıf	90	44
Mezun (M)	40	20
Bilgisayarım	N	%
Yok	32	16
Var	171	84
Toplam	203	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırma grubunun %52'si erkek, %48'i kadındır. Katılımcıların %36'sı 3.sınıf öğrencisi, %44'ü 4.sınıf öğrencisi ve %20'si mezundur. Çalışma grubunun %16'sı kendine ait bir bilgisayarının olmadığını dile getirirken, %84'ü kendine ait bir bilgisayara sahip olduğunu bildirmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla üç bölümlü bir ölçekten yararlanılmıştır. Araştırmacılar tarafından organize edilen ölçeğin bölümlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir:

- 1.bölüm- Kişisel bilgi formu;
- 2.bölümde “Dijital okuryazarlık nedir?” açık uçlu sorusunun bulunduğu kısım.
- 3.bölümde “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” (Hamutoğlu vd., 2017).

Araştırmada kullanılan “Dijital Okuryazarlık Ölçeği (DOYÖ)”, Ng tarafından 2012 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, 17 maddeden ve 4 faktörden oluşmaktadır. Ölçek faktörleri; tutum, teknik, bilişsel ve sosyal olarak sınıflanmıştır. Tutum faktöründe 7 madde, teknik faktöründe 6 madde, bilişsel faktörde 2 madde ve sosyal faktörde de 2 madde yer almıştır. Tersten puanlanan maddenin bulunmadığı ölçekte 5'li likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Ölçeği, Hamutoğlu vd (2017) Türkçe'ye uyarlamıştır. Yapılan ölçümlerde iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için 0.93 olarak bulunmuştur. Araştırma için yapılan tekrar ölçümlerde bu değer 0.97 olarak hesaplanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, iki yolla toplanmıştır. Yakında bulunan öğretmen adaylarından veriler, sınıf içi uygulama ile yüz yüze toplanırken; uzak mesafede bulunan katılımcılara e-posta yoluyla ulaşılarak veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma nitel verilerinin çözümlemesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma grubunun “Dijital Okuryazarlık nedir?” sorusuna verdiği yazılı yanıtlar; ‘tanımlama yapma ya da yapamam’ ile ‘literatüre ya da tecrübeye dayalı tanımlama yapma’ kategorilerine göre kodlanarak yorumlanmıştır. Bu şekilde öğretmen adaylarının dijital okuryazarlığın ne olduğu konusunda bilgi sahibi olup olmadığı ve bu bilgilerinin literatüre mi tecrübeye mi dayalı olduğu noktasında ön öğrenmeleri sorgulanmıştır. Bu bölümün analizi iki araştırmacı tarafından yapılmış ve kodlama güvenilirliği 0.94 olarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994).

Araştırmanın nicel verilerinin analizinde de betimsel tarama tekniği uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel ölçümlerinde SPSS (27.0) programı kullanılmış, tanımlayıcı istatistiki yöntemlerden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama hesaplanmıştır. Bağımsız değişkenler arasındaki farklılıkların tespit edilmesinde t-testi, tekyönlü varyans analizi ve tukey testlerinden yararlanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyine ilişkin bulgular, araştırma alt amaçlarına uygun olarak sunulmuştur.

Öğretmen Adaylarının “Dijital Okuryazarlık” Kavramına İlişkin Bilgileri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “Dijital okuryazarlık nedir?” sorusuna verdiği yazılı yanıtlarla dijital okuryazarlığın ne olduğu konusunda bilgi sahibi olup olmadığı ve bu bilgilerinin literatüre mi tecrübeye mi dayalı olduğu noktasında ön öğrenmeleri incelenmiştir. Öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlara ilişkin cevaplar, Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının “dijital okuryazarlık nedir?” sorusuna yönelik cevapları

Kategoriler	Erkek		Kadın		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Tanımlama yaptı.	65	61	67	69	132	65
Tanımlama yapmadı.	41	39	30	31	71	35
Literatüre dayalı tanımlama	27	25	23	24	50	25
Tecrübeye dayalı tanımlama	38	36	44	45	82	40
Toplam	106	100	97	100	203	100

Tablo 2 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarından %65’i dijital okuryazarlığı tanımlarken, %35’i hiçbir açıklama yapmamıştır. Katılımcıların %25’i tanımlamalarını literatürdeki bilgilere dayalı olarak yaparken, %40’ı tecrübelerine dayalı olarak ve “Bence..” ifadesini kullanarak yapmıştır. Öğretmen adaylarının açık uçlu soruya verdikleri yanıtlardan birkaç örnek, verileri desteklemek amacıyla aşağıda sunulmuştur.

*“Dijital okuryazarlık nedir?” sorusuna yapılan literatüre dayalı tanımlar:
 “...Dijital becerileri fayda sağlayacak şekilde etik kurallara uygun kullanmaktır.
 Hem bilişsel hem de sosyal becerilere hitap eder. Yeni bilgiye erişim, doğru kaynak*

taraması, ulaşılan bilginin doğruluğunun sorgulanması... gibi becerilerdir (Kk5).”, “...Dijital ortamdaki bilgilere ulaşabilme, bu bilgilerin doğruluğunu sorgulama ve bunları faydalı şekilde kullanabilme becerileridir (Ke37).”, “...Akıllı telefon, tablet, bilgisayar ve her türlü dijital ortamda bilgiyi bulma, anlama, analiz etme, üretme ve paylaşma becerileridir (Kk85).”, “...Tüm dijital ortamdaki bilgileri arama, bulma, anlama, kullanma ve yanlışlıkları fark edip ayıklama becerileridir (Ke101).”, “...Dijital araçları bilgiye erişim açısından etkin ve doğru kullanma becerisidir (Ke83).”

“Dijital okuryazarlık nedir?” sorusuna yapılan tecrübeye dayalı tanımlar: “...Bence dijital ortamda bulunan bilgilere özgürce ulaşmamızı sağlayan becerilerdir (Kk27).”, “...Dijital ortamda istenen bilgilere hızlıca ulaşmamızı sağlayan becerilerdir (Ke76).”, “...Elimizdeki teknolojik aletleri etkin kullanma ve bilgiye ulaşma becerisidir (Ke59).”, “...Bence tek tuşla her türlü bilgiye kısa sürede ulaşma becerisidir (Kk88).”, “...Bence bireyin medya araçlarını etkin kullanmasıdır (Kk55).”

Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerine İlişkin Veriler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi; 4.25 ortalama ile yüksek düzeyde tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile “cinsiyet”, “kendi bilgisayarına sahip olma” ve “sınıf düzeyi” değişkenlerine göre anlamlı bir farklılığın olup olmadığına ilişkin veriler ise aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile cinsiyet arasında bir ilişkinin olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile cinsiyet ilişkisi

	Cinsiyet	N	X	sd	df	t	p
Ölçek geneli	Erkek	106	4.49	.51612	201	6.734	.515
	Kadın	97	3.99	.52902			
Tutum	Erkek	106	4.58	.38792	201	4.906	.237
	Kadın	97	4.29	.43842			
Teknik	Erkek	106	4.35	.76092	201	8.507	.003*
	Kadın	97	3.48	.68865			
Bilişsel	Erkek	106	4.71	.44196	201	3.440	.797
	Kadın	97	4.50	.45644			
Sosyal	Erkek	106	4.34	.63684	201	3.689	.351
	Kadın	97	3.96	.82542			

* p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ölçek genelinden aldığı puanlarla ölçeğin tutum, bilişsel ve sosyal kategorilerinden aldıkları puanlar arasında cinsiyet bakımında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Ancak analiz sonuçlarına göre teknik [t(201)=8.507; p<0.05] kategorisinde sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında “cinsiyet” değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. Dijital okuryazarlık ölçeğinin teknik kategorisindeki maddelere erkek öğretmen adayları ‘Katılıyorum’ (X=4.35) düzeyinde görüş bildirirken, kadın öğretmen adayları ‘Kararsızım’ (X=4.48) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda erkek sosyal bilgiler öğretmen adaylarının lehine dijital okuryazarlığın teknik boyutunda anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile kendi bilgisayarına sahip olma arasında bir ilişkinin olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile bilgisayar sahipliği ilişkisi

	Bilgisayar	N	X	sd	df	t	p
Ölçek geneli	Yok	32	3.40	.20126	201	-11.852	.000*
	Var	171	4.42	.47470			
Tutum	Yok	32	3.88	.21992	201	-9.496	.001*
	Var	171	4.55	.38331			
Teknik	Yok	32	2.72	.33266	201	-11.173	.000*
	Var	171	4.16	.71032			
Bilişsel	Yok	32	3.96	.17678	201	-10.817	.000*
	Var	171	4.73	.39215			
Sosyal	Yok	32	3.14	.26134	201	-10.344	.000*
	Var	171	4.35	.65589			

* p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ölçeğin genelinden ve tüm alt kategorilerinden aldığı puanlar arasında kendi bilgisayarına sahip olma bakımından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Analiz sonuçlarına göre ölçeğin tamamına ilişkin yapılan ölçümlerde [t(201)= -11.852; p<0,05] sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında “bilgisayara sahip olma” değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. Bu bağlamda ölçek maddelerine kendi bilgisayarına sahip olmayan öğretmen adayları ‘Kararsızım’ (X=3.40) düzeyinde görüş bildirirken, kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adayları ‘Katılıyorum’ (X=4.42) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bulgular doğrultusunda kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adaylarının lehine dijital okuryazarlık düzeyinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Ölçeğin; tutum [t(201)=-9.496; p>0.05], teknik [t(201)=-11.173; p<0,05], bilişsel [t(201)=-10.817; p<0,05] ve sosyal [t(201)=-10.344; p<0,05] kategorilerinde sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında “bilgisayara sahip olma” değişkenine ilişkin anlamlı bir farklılık gözlenmektedir. Bu bulgulara dayalı olarak tutum maddelerine kendi bilgisayarına sahip olmayan öğretmen adayları ‘Katılıyorum’ (X=3.88) düzeyinde görüş bildirirken, kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adayları ‘Kesinlikle Katılıyorum’ (X=4.55) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Teknik maddelerine kendi bilgisayarına sahip olmayan öğretmen adayları ‘Kararsızım’ (X=2.72) düzeyinde görüş bildirirken, kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adayları ‘Katılıyorum’ (X=4.16) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ölçeğin bilişsel maddelerine kendi bilgisayarına sahip olmayan öğretmen adayları ‘Katılıyorum’ (X=3.96) düzeyinde görüş bildirirken, kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adayları ‘Kesinlikle Katılıyorum’ (X=4.73) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ölçeğin sosyal maddelerine ise kendi bilgisayarına sahip olmayan öğretmen adayları ‘Kararsızım’ (X=3.14) düzeyinde görüş bildirirken, kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adayları ‘Katılıyorum’ (X=4.35) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Bu veriler doğrultusunda dijital okuryazarlık ölçeğini tüm kategorilerinde kendi bilgisayarına sahip olan öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık gözlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile sınıf düzeyi arasında bir ilişkinin olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 5 ve Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 5. Dijital okuryazarlık ile sınıf düzeyi ilişkisi

	Sınıf düzeyi	N	X	ss
Ölçek geneli	3	73	4.01	.56483
	4	90	4.22	.56066
	M	40	4.76	.20615
Tutum	3	73	4.28	.40123
	4	90	4.38	.41747
	M	40	4.86	.22964
Teknik	3	73	3.57	.84122
	4	90	3.97	.84895
	M	40	4.51	.41924
Bilişsel	3	73	4.54	.42290
	4	90	4.51	.50280
	M	40	5.00	.00000
Sosyal	3	73	3.84	.75405
	4	90	4.10	.69185
	M	40	4.91	.19240

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık ölçeğinin tüm kategorilerinde elde edilen verilerde “sınıf düzeyi” yönünden fark olup olmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Varyans analizi sonucunda tutumlarda farklılığın belirlendiği durumlarda, farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini ortaya koymak için Tukey çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Analizlere ilişkin veriler ve yorumlamalar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6. Dijital okuryazarlık ile sınıf düzeyi farkı

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortası	F	p	Fark (Tukey)
Ölçek geneli	Gruplar arası	14.606	2	7.303	27.766	.000*	3-M
	Gruplar içi	52.604	200	.263			4-M
	Toplam	67.210	202				
Tutum	Gruplar arası	9.197	2	4.598	31.540	.000*	3-M
	Gruplar içi	29.159	200	.146			4-M
	Toplam	38.355	202				
Teknik	Gruplar arası	22.657	2	11.328	18.579	.000*	3-M
	Gruplar içi	121.949	200	.610			4-M
	Toplam	144.605	202				
Bilişsel	Gruplar arası	7.517	2	3.759	21.250	.350	Fark yok
	Gruplar içi	35.377	200	.177			
	Toplam	42.894	202				
Sosyal	Gruplar arası	30.323	2	15.162	35.682	.000*	3-M
	Gruplar içi	84.982	200	.425			4-M
	Toplam	115.305	202				

* p<0,05

Tablo 5 ve Tablo 6 incelendiğinde; dijital okuryazarlık ölçeğinin genelinde [F(2-200)= 27.766; p<0.05]; tutum [F(2-200)= 31.540; p<0.05]; teknik [F(2-200)= 18.579; p<0.05] ve sosyal [F(2-200)= 35.682; p<0.05] kategorilerinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aldığı puanlar sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Ölçeğin bilişsel kategorisinde ise [F(2-200)= 21.250; p>0.05] anlamlı bir fark ölçülmemiştir.

Ölçek genelinde sınıf düzeyine göre 3.sınıf ile mezun grup ve 4.sınıf ile mezun grup arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Test sonucuna göre; 3.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=4.01) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.76) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Ölçümlerde 4.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=4.22) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.76) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Böylece sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile sınıf faktörü ilişkisi hem 3.sınıf hem de 4.sınıftaki öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında mezun grup lehine anlamlı bir farklılık gözlenmektedir.

Ölçeğin tutum kategorisinde sınıf düzeyine göre 3.sınıf ile mezun grup ve 4.sınıf ile mezun grup arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Test sonucuna göre; 3.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=4.28) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.86) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. 4.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=4.38) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.86) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Böylece sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tutum kategorisinde dijital okuryazarlık düzeyi ile sınıf faktörü ilişkisi hem 3.sınıf hem de 4.sınıftaki öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında mezun grup lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Ölçeğin teknik kategorisinde sınıf düzeyine göre 3.sınıf ile mezun grup ve 4.sınıf ile mezun grup arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Test sonucuna göre; 3.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=3.57) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.51) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. 4.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=3.97) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.51) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Böylece sosyal bilgiler öğretmen adaylarının teknik kategorisinde dijital okuryazarlık düzeyi ile sınıf faktörü ilişkisi hem 3.sınıf hem de 4.sınıftaki öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında mezun grup lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Ölçeğin sosyal kategorisinde sınıf düzeyine göre 3.sınıf ile mezun grup ve 4.sınıf ile mezun grup arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Test sonucuna göre; 3.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=3.84) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.91) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. 4.sınıftaki öğretmen adayları 'katılıyorum' (X=4.10) düzeyinde görüş bildirirken mezun grupta yer alan öğretmen adayları 'kesinlikle katılıyorum' (X=4.91) düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Böylece sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal kategorisinde dijital okuryazarlık düzeyi ile sınıf faktörü ilişkisi hem 3.sınıf hem de 4.sınıftaki öğretmen adaylarıyla karşılaştırıldığında mezun grup lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi, değişen çağa ayak uydurmaları ve mesleki yetkinliklerini bu yönde geliştirmeleri adına önemlidir. Bu çalışma aracılığıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin yetiştirilme aşamasında dijital okuryazarlık düzeylerinin ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma bağlamında dijital okuryazarlığın ne olduğu konusunda yapılan taramada; katılımcıların çoğunun dijital okuryazarlığa ilişkin bilgi sahibi olduğu ancak tanımlama yaparken literatürden çok tecrübelerle dayalı tanımlama yaptığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularına göre çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Alan yazında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyini inceleyen araştırmalara bakıldığında farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Polat (2018), Yontar (2019) ve Türkben ve Satılmış (2022) tarafından yapılan çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi orta olarak ifade edilirken; Köşker ve Çelikkaya (2023) ve Gülmez (2024) tarafından yapılan çalışmalarda bu düzey yüksek olarak tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı incelendiğinde tüm sınıf düzeylerinde (6.sınıf hariç) dijital okuryazarlıkla ilgili kazanımların yer aldığı görülmektedir (Altun ve Bangır-Alpan, 2021). Dijital okuryazarlık becerisine bu kadar yoğun vurgu yapan bir programı öğrenciye uygulayacak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının hiç kuşku yoktur ki dijital okuryazarlık düzeyinin yüksek olması beklenir. 21.yüzyılda problem çözme becerisine sahip olmayı amaçlayan her bireyin ya da her programın dijital okuryazarlık becerisini ön planda tutması (Cartelli ve Giovannella, 2015; Uluyol ve Eryılmaz, 2015) ve bu becerinin gelişimine önem vermesi akılcıdır. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının da dijital okuryazarlıklarının takibi ve gelişimi önem arz etmektedir.

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyet, kendi bilgisayarına sahip olma ve sınıf düzeyi değişkenleri ile incelenmiş; cinsiyet ilişkisinde erkek öğretmen adayları lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Yontar (2019) ve Köşker ve Çelikkaya (2023) tarafından yapılan çalışmalarda da erkek adaylar lehine anlamlı farklılık çıkması araştırma verilerini desteklemiştir. Bu sonucu, erkeklerin teknolojiye olan ilgisine ve merakına (Yontar, 2019) bağlamak yanlış olmayabilir. Araştırmanın diğer değişkeni olan “Kendine ait bir bilgisayara sahip olma” ile dijital okuryazarlık arasındaki ilişkide kendi bilgisayarına sahip olanların olmayanlardan anlamlı düzeyde farka sahip olduğu sonucu saptanmıştır. Dinçer (2012), Özerbaş ve Kuralbayeva (2018), Göldağ ve Kanat (2018) ve Kozan (2018) ve Gülmez (2024) çalışmalarında da, kişisel bir bilgisayara sahip olmanın dijital okuryazarlık düzeyinde anlamlı bir farklılık yarattığını belirtmiş ve bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemiştir. Çalışmada sınıf düzeyi bağlamında da mezunların 3.sınıf ve 4.sınıflara göre dijital okuryazarlık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu destekleyen bulgular; Göldağ ve Kanat (2018), Sarıkaya (2019), Yaman (2019) ve Gülmez (2024)’in çalışmalarında da dikkat çekmiştir. Bu araştırmaların bulguları doğrultusunda sınıf düzeyi arttıkça dijital okuryazarlık düzeyinin arttığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Araştırma bulguları ve alan yazındaki konuya yönelik güncel çalışmalar (Balcı, 2023; Gülmez, 2024; Köşker ve Çelikkaya, 2023; Polat, 2018; Türkben ve Satılmış, 2022; Yontar, 2019) dikkate alındığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerine yönelik kat edilen yolun olumlu bir gidişte olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan güncel çalışmaların bulguları, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyinin giderek yükseldiğini vurgulamaktadır.

Bu gelişimin devam etmesi amacıyla; sosyal bilgiler öğretmenliği programlarının gözden geçirilmesi ve dijital okuryazarlığı destekleyecek uygulamalı derslerin artırılması yerinde olabilir. Sahadaki öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyini tespit edecek çalışmaların yapılması da konunun çok boyutlu incelenmesi ve sahadaki durumun iyileştirilmesi açısından yararlı olabilir. Çalışmanın daha büyük bir örnekleme ile incelenmesi ve nitel araştırma yöntemi kullanılarak ayrıntılı incelenmesi de alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, N. C., Karabay, E., & Aksoy, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 14(2), 859-894.
- Alpar, D., Batdal, G., & Avcı, Y. (2007). Öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları. *HAYEF Journal of Education*, 4(1), 19-31.
- Altun, N., & Bangır-Alpan, G. (2021). Temel eğitim programlarında dijital okuryazarlık. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 280-294.
- Arslan, E., Bütün, P., Doğan, M., Dağ, H., Serdarzade, C., & Arıca, V. (2014). Çocukluk çağında bilgisayar ve internet kullanımı. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi*, 4(3), 195-201.
- Balcı, F. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yetkinliklerinin web 2.0 araçları kullanım durumuna etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Cartelli, A. & Giovannella, C. (2015). Digital literacy and digital competence: facts, problems, needs & trends. *Journal of Digital Literacy and Digital Competences*.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). Nitel ve karma yöntem araştırmaları. (Çev. M. Sever), A. Aypay (Ed). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (ss. 400-433). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çakır, H. (2006). Bir iletişim dili olarak internet. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 71-96.
- Dincer, S. (2012). A Study of the relationship between pupils and parents' computer literacy level and use. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 46, 484-489.
- Duran, E., & Ertan Özen, N. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık, *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-4.
- Ekici, S., & Yılmaz, B. (2013). FATİH Projesi üzerine bir değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(2), 317-339.
- Elvan, D., & Mutlubaş, H. (2020). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde teknolojinin kullanımı ve teknolojinin sağladığı yararlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 100-109.
- Genç, Z. (2010). Web 2.0 yeniliklerinin eğitimde kullanımı: Bir facebook eğitim uygulama örneği. *Akademik Bilişim*, 10, 10-12.
- Göldağ, B. & Kanat, S. (2018). Güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin dijital okuryazarlık durumları. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 70, 77-92.
- Güler, H., Şahinkaya, Y., & Şahinkaya, H. (2017). İnternet ve mobil teknolojilerin yaygınlaşması: fırsatlar ve sınırlılıklar. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 186-207. <https://doi.org/10.1016/J.Compedu.2020.103859>.
- Gülmez, R. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin

- incelenmesi: sosyal bilgilerde dijital okuryazarlık. *International Journal of Values in Education and Society*, 2(1), 37-47.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., & Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.
- Karasar, N. (1991). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Keçe, M. (2009). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin tarihsel okuryazarlık durumlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Kozan, M. (2018). *BÖTE bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Elazığ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Köşker, C., & Çelikkaya, T. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 402-419.
- Leu, J. D., Kinzer, K. C., Coiro, J., Castek, J., & Henry, A. L. (2017). New literacies: A dual level theory of the changing nature of literacy, instruction, and assessment. *Journal of Education*, 197(2), 1-18.
- Metin, E. (2018). Eğitimde teknoloji kullanımında öğretmen eğitimi: bir durum çalışması. *Journal of Steam Education*, 1(1), 79-103.
- Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. USA: Sage.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2020). *Dijital okuryazarlık öğretmen kılavuzu*. Ankara. <http://Cdn.Eba.Gov.Tr/Kitap/Digital/>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2023). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. Ankara.
- Muslu, G. K., & Bolışık, B. (2009). Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 8(5).
- Nergis, A. (2011). Okuryazarlık kültürü ve değişen okuryazarlık türleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1133-1154.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy. *Computers and Education*, 59, 1065-1078.
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.
- Oskay-Yurttaş, G. (2013). *İnternet kullanım alışkanlıkları açısından ilköğretim 5.-6.-7.-8. sınıf öğrencilerinin durumu-internet kullanımı ile ilgili ailelerin değerlendirmeleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Özenç, G. E. (2012). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin işlevsel okuryazarlık düzeyleriyle akademik başarıları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara

Üniversitesi, İstanbul.

- Özerbaş, M. A. & Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Özkan, A., & Deniz, D. (2014). Orta öğretimde görev yapan öğretmenlerin FATİH Projesi'ne ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 161-175.
- Polat, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. H.Şahin, A. Temizer ve M. Premovic (Eds) *Eğitim bilimlerinde akademik çalışmalar* 10, Cetinje, Montenegro.
- Pool, C. R. (1997). A new digital literacy: A conversation with paul gilster. Integrating technology into teaching. *Educational Leadership*, 55 (3), 6-11, <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/nov97/vol55/num03/A-New-Digital-Literacy@-A-Conversation-with-Paul-Gilster.aspx>
- Polizzi, G. (2020). Digital literacy and the national curriculum for england: learning from how the experts engage with and evaluate online content. *Computers and Education*, 152. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103859>.
- Ribble, M. (2011). *Digital citizenship in schools*. The International Society for Technology in Education. Virginia.
- Sarıkaya, B. (2019). Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 12(62), 1098-1107.
- Sedesçi, S. (2023). *Öğrencilerin dijital girişimcilik niyeti, dijital okuryazarlık ve işsizlik kaygısı algısı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Şengül-Bircan, T. (2018). Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin bakış açısından fatih projesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(21), 157-172.
- Türkben, T., & Satılmış, S. (2022). Öğretmen adaylarının akademik okuryazarlık, dijital okuryazarlık ve eleştirel okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 7(2), 345-364.
- Uluyol, Ç., & Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında fatih projesi değerlendirmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- Yaman, C. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824.